

Lofzang op boeren met lange haren

Trio Nes terug naar beginjaren Haarlemmermeer

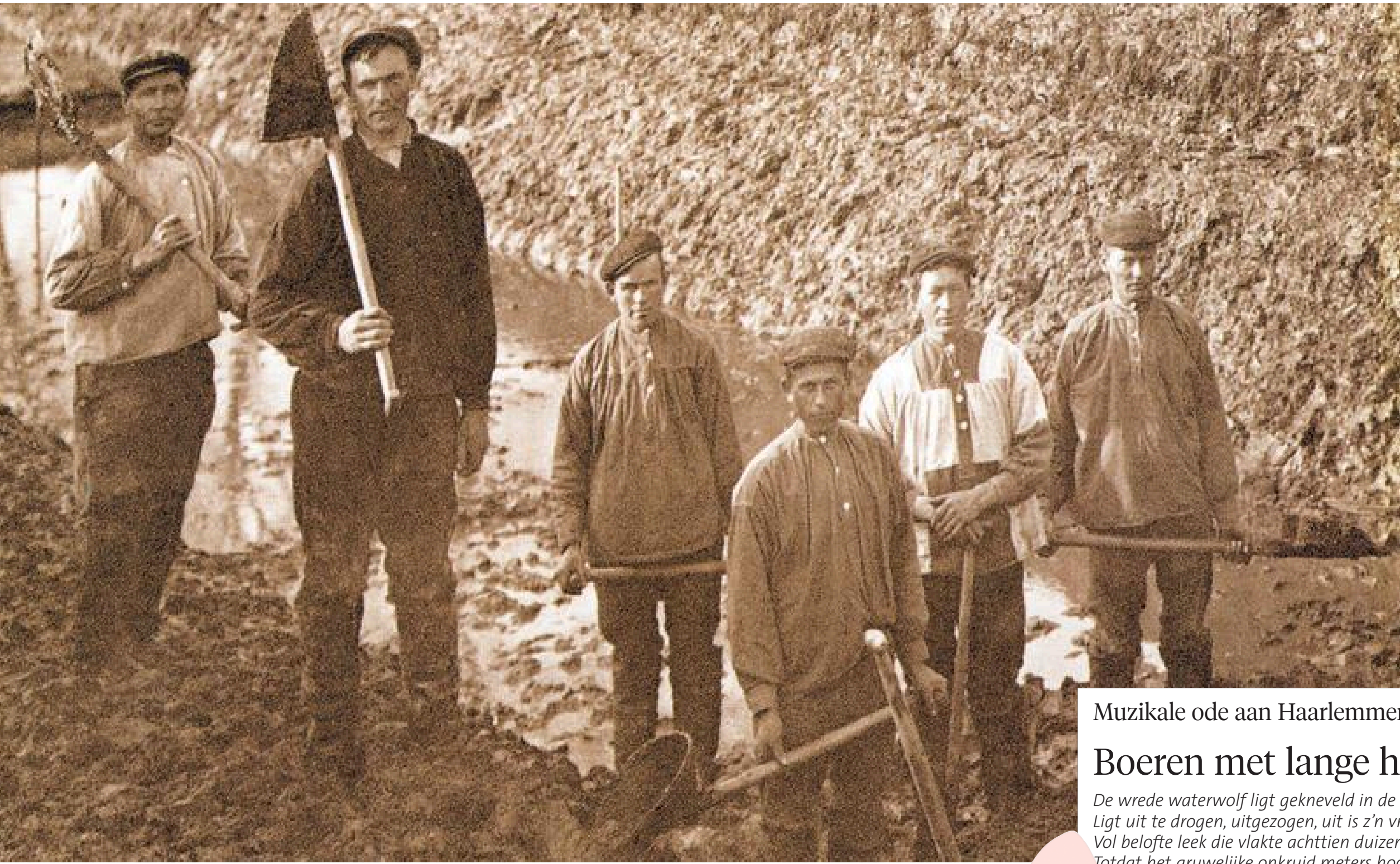
Paul van der Kooij
p.van.der.kooij@hollandmediacombinatie.nl

Hoofddorp * Op de in 1852 drooggeval­len vlakte die *eerst zo vol belofte leek* schiet het *gruwelijke onkruid* al snel hoog op. Leert het lied. Boeren met lange haren lopen dan ook *verwilderd in het rond*. *Proberen iets te verdienen van de weerbarstige grond. Of in de drank te vinden, wat hen hier ooit bracht*. Dramatisch? Zeker, maar niet over­dren. Zo schetst ook H.N. ter Veen in zijn studie ‘De Haarlem­mermeer als kolonisatiegebied’ hoe hard de strijd was om het snel verwilderde gebied ‘bruikbaar te maken voor agrarische doeleinden’. Maar ook hoe ‘onvoorstelbaar slecht’ de huisvesting was van de eerste kolonisten. ‘Enige palen en wat stro waren de voornaamste bouwstoffen van de arbeiderske­ten’, haalde het sociografisch bu­reau van de gemeente aan. ‘Sommi­ge hadden één opening die als deur en als schoorsteen dienst deed. Dergelijke woonsituaties werkten andere misstanden in de hand. Zo was het drankmisbruik zeer groot. Men kon reeds voor de aan­vang van het werk - om 4 uur -’s

morgens - in de vele tapperijen terecht. En wanneer op zaterdag het weekloon was ontvangen, dan werd dat voor een belangrijk deel in jenever omgezet. In 1860 telde de Meer op elke 12 gezinnen één tapperij (u8 op 7.200 inwoners).’

Kindersterfte

De eerste jaren ‘ontbraken de meest elementaire voorzieningen, zoals medische verzorging voor mens en dier, begaanbare wegen en onderwijs’. Of ze lieten ‘ernstig te wensen over’. De kindersterfte was dan ook hoog. Van 1856 tot 1860 was in Haarlemmermeer ruim een derde van de overledenen kind en in 1861 was dat zelfs 41 procent, terwijl het landelijk rond de 22 procent lag. Omdat er tot juli 1855 geen ge­meente- of polderbestuur was - *Niets is hier zeker, geen gezag, dus alles mag* - lokte het volk dat ‘re­den had de politie te ontwijken’. Volgens onderzoeker Ter Veen werkte deze ‘bestuurloze periode’ lang door. Zo stond in 1858 bijna veertig procent van de bewoners niet bij de gemeente ingeschreven. Maar goed, waarom komen muzi­kanten van elders met een lied over die tijd? „Door een combinatie van

Polderjongens poseren even voor de fotograaf.

factoren”, denkt Albert Stelten­pool. Feit is dat hij en zijn broer Arjan al jaren fan zijn van de Ame­rikaanse band The Brandos. Ook omdat de leden ‘historische ele­menten weten om te zetten in muziek’. In het geval van de Ameri­kanen zijn het vooral Ierse elemen­ten: „Want daar liggen de roots van voorman Dave Kincaid.” De roots van de Steltenpools liggen in West-Friesland, al woont Albert tegenwoordig in Vels­erbroek. Voor hun vorige album doken de broers diep in de geschiedenis van dat gebied. Omdat ze het onderwerp

aardig hadden ‘uitgemolken’, wil­den ze voor ‘Hemel en aarde’ iets anders. Historische naast niet-historische verhalen over de meest uiteenlopende onderwerpen.

Droogmakerij

„Zou een droogmakerij niet wat zijn?”, vroeg Arjan zich af na het lezen van een boek over stormvloeden, dijkenbouwers en droogma­kers. „Over bijna alles wat in Ne­derland is ingepolderd, dus.” Het werd een ‘ja’. Dat ze daarbij voor het droog pompen van Haar­lemmermeer kozen, kan komen doordat het meer in de moderne tijd speelt dan pakweg de Purmer. Albert: „Je weet er daardoor meer van en kunt je er beter een voor­stelling van maken.” De agrarische roots van de Stelten­pools hebben daarbij zeker gehol­pen. „Onze vader was tulpenkwe­ker en uit onze jeugd weten we dat het vaak verre van ideaal was. Al waren de problemen niet te verge­lijken met die van de polderpio­niers. Liep bij pa nog wel eens een wagen vast, de paarden van de eerste boeren konden hun benen breken als ze weer eens waren weggezakt in de zompige grond”, begreep Arjan uit Cordula Rooij­en­dijks boek ‘Waternolven’. ‘Zelfs het ombinden van plankjes onder de hoeven bood niet altijd soelaas’, heet het daar bijvoorbeeld. ‘En dan moesten de dieren worden afgemaakt. Terwijl de boeren ze wel nodig hadden, alleen al bij het omploegen van het onkruid dat meters omhoog schoot.’ En wat te denken van de vele paar­dendieven? Of van de veepest die

het leven zo genadeloos uit de stallen zoog? Of boeren die zelf ziek werden en - het lijf vol tyfus, pokken, cholera of malaria - door de modder naar een dokter buiten de Haarlemmermeer moesten waden? ‘Dat deed je dus niet, dan ging je maar gewoon dood. Een begraafplaats was er ook niet en de dorpen buiten de Ringdijk weigerden de Meer-lijken op hun eigen kerkhof te begraven. Dus groeven de Haarlemmermeerbewoners maar een kuil op een godverlaten stuk grond en dumpten daar het lijk, of lieten het simpelweg achter in hoog gras.’ Omdat de kapper wel het laatste was waarover ze zich bekommerden, stonden de pioniers ook bekend als ‘Boeren met lange haren’.

Betekenisvol

Bij de opening van de expositie over betekenisvolle plekken in de polder - nog tot januari te zien in het historisch museum - brachten de heren van Nes hun lied over die bijzondere boeren voor het eerst ten gehore in de polder. Wanneer dit voorjaar bij de vijftien meest betekenisvolle plekken ver­klarende meerpalen worden ge­plaatst en fietsroutekaarten wor­den gepresenteerd, hopen ze op een herhaling. Niet in de laatste plaats omdat de directeur van het museum, Elise van Melis, regelma­tig laat weten hoe mooi ze vindt dat het verhaal van de Haarlem­mermeer ‘steeds opnieuw wordt verteld’. Niet alleen omdat dat volgens haar het verhaal van Hol­land is, maar ook omdat ze dat oude verhaal in het nieuwe muse-

um rond het Cruquiusgemaal zo aansprekend mogelijk wil koppe­len aan de nieuwste uitdagingen van het veranderende klimaat. De heren van Nes - onder wie ook niet-Steltenpool Rowan - voorza­gen het verhaal met liefde van extra lagen. Zo zetten ze tegenover de boeren de grootgrondbezitters naar wie de in 1863 aangetreden burgemeester Amersfoordt zo ver­beten uithaalde tijdens een lezing voor de gegoede burgers van Amsterdam. Wat zogen ze hun pachters uit en wat zaten ze op zondag toch weer voor in de kerk... Mede doordat meester Pieter Boe­kel het onkruid in de net droogge­val­len polder vergeleek met ‘de lianen in de groote natuurwouden van Amerika’ konden de heren van Nes parallelen trekken met het Wilde Westen. Zo kwamen ze tot zinnen als *Land van belofte/ land van verdriet/ waar dit heen moet...* Verschillen waren er volgens Arjan gelukkig ook: „Zo heeft het echte beloofde land wat meer last van zijn eigen mythevorming. Daar is men sinds de pionierstijd nogal geobsedeerd geraakt met zelfred­zaamheid, terwijl sommigen het er tegenwoordig ook met twee baan­ties niet redden. Ik hoop dat we hier niet te veel die kant op te gaan en oog blijven houden voor de minder bedeelden. Hoewel het natuurlijk aan de luisteraar is, kan die ook dat in ons lied horen.”

De cd ‘Hemel en Aarde’ van Nes - met daarop de muzikale ode aan de Haar­lemmermeerpioniers - is te koop in de museumwinkel en te bestellen via bol.com

Muzikale ode aan Haarlemmermeerpioniers

Boeren met lange haren

De wrede waterwolf ligt gekneveld in de klei, Ligt uit te drogen, uitgezogen, uit is z'n vreterij Vol belofte leek die vlakte achttien duizend bunder groot, Totdat het gruwelijke onkruid meters hoog opschoot Boeren met lange haren lopen verwilderd in het rond Proberen iets te verdienen van weerbarstige grond Of in de drank te vinden, wat hen hier ooit bracht Maar niets is hier zeker, geen gezag, dus alles mag

Refrein:

De boeren, polderjongens, die hadden goede moed Ze dachten met paardenkrachten komt het heus wel goed De boeren, polderjongens in een zompig lianenwoud Gebroken paardenbenen, hongerig, ziek en koud Land van belofte, land van verdriet Waar dit heen moet, weet ik niet Ontheemd en eenzaam in ons nieuwe vaderland Waar niemand biedt een helpende hand (vrij naar de Felix Meritus lezing van (Burgemeester) J.P. Amersfoordt:) “Het recept voor snelle rijkdom, ‘t is dat u ‘t weet door arme lieden uit te zuigen, te leven van hun zweet! Koop een groot stuk land zoo goedkoop mogelijk in, Slechte grond is geen probleem, voor uw gewin want ieder wil land huren, dus deel dat land maar in, verhuur die percelen, vier bunder per gezin, maar zorg wel dat uw pachter vooruit heeft betaald je weet immers nooit welke oogst men binnenhaalt Zorg dat u weg bent, als men klaagt om zijn nood wanneer uw pachters kampen met misoogst, ziekte en dood zit gerust voor in de kerk, bij uw heilige verbond maar zuig de Meer uit ten koste van mensch en grond”.

Refrein

Nes; tekst & muziek door Rowan, Arjan & Albert Steltenpool

Nes brengt de lofzang in het historisch museum Haarlemmermeer. Vlnr. Rowan, Arjan en Albert.

FOTO TON MASSARO

‘Mooi dat verhaal steeds opnieuw wordt verteld’